

Ronald Soetaert

## Gents symposium 'Klassieken in de klas'

Op 22 januari 1993 organiseerden Nicole Rowan en ik op het Departement voor de Lerarenopleiding in Gent voor zo'n vijftig mensen een conferentie rond 'klassieken in de klas' en daar bedoelen we dit keer niet Homerus en Ovidius mee, maar de klassieken in ruimere betekenis: de grote werken uit de Europese literatuur.

Die samenkomst in januari was bedoeld als een eerste fase van een onderzoeksproject waarin "de mogelijkheden en problemen bij het creëren van een Europese dimensie in het literatuuronderwijs" onderzocht worden.

Tijdens de conferentiedag beschreef *Wim de Moor* (KU Nijmegen) een recent onderzoek door hem met zijn studenten literatuurdidactiek verricht in de eerste helft van 1992.

Men ging daarbij uit van de vraag welke in Nederlandse vertaling verkrijgbare klassieke werken door experts van de universiteiten en vakdocenten uit het voortgezet onderwijs de mooiste en belangrijkste voor leerlingen worden geacht. De Moor beargumenteerde waarom juist nu een teruggrijpen naar de bronnen van de Europese christelijk-joodse beschaving noodzakelijk is vooral uit de samenhang van de westerse literatuur en het belang voor de opvoeding van jongeren in een zich wijzigend Europa om tolerantie te ontwikkelen ten opzichte van andere culturen. Daarin past allereerst het goed verstaan van de eigen cultuur, zodat men geen vreemdeling wordt in eigen cultuur.

De resultaten van dit onderzoek zijn neergelegd in het boekje *Een Zoen van Europa*. Nagenoeg alle aanwezigen schaften er zich een exemplaar van aan. (Het is uitgegeven door Van Walraven te Apeldoorn en in Vlaanderen verkrijgbaar via uitgeverij Westland in Schoten tegen de som van BF 300). *Koos Hawinkels* (voorzitter van de Stichting Promotie Literatuuronderwijs) stelde de stichting voor en presenteerde de activiteiten voor leesbevordering. Dit bleken er heel wat te zijn. Met veel humor opende Hawinkels de etalages van zijn winkel en gaf ons zo een inzicht in wat er reeds gepresteerd is in de afgelopen twee jaar. Bijna dertig van de aanwezigen meldden zich aan als lid van de SPL, zodat de afdeling Vlaanderen eindelijk de mensen krijgt die zij voor haar vele activiteiten behoeft.

### Materiaalverzameling: action research

Daarna kwam het RUG-project aan bod, gepresenteerd door Ronald Soetaert en Nicole Rowan. Binnen dit project is het de bedoeling materiaal voor een modern literatuuronderwijs te ontwikkelen; lesmateriaal dat in de lessen Nederlands (vertaalde literatuur) Frans, Engels, Duits aan bod kan komen.

Zowel voor het ontwikkelen als voor het uittesten van het materiaal doen wij een beroep op leraren die vanuit hun praktijk voor de nodige feedback zorgen. Als onderzoeksmethode wordt geopteerd voor de action research. Hierbij is de leraar niet langer object van onderzoek, maar participeert hij in het onderzoek. Een praktisch probleem wordt aanleiding tot reflectie, en resulteert eventueel in onderwijs-vernieuwing.

In vele gevallen worden lessen opgenomen op video of cassette, en wordt de gehele les (of fragmenten) getranscribeerd. Deze protocollen dienen als discussiemateriaal. Belangrijk is dat de leraar bepaalde fragmenten selecteert die hij zelf als problematisch ervaart: die momenten worden in de begeleidingsgroep besproken, en er worden suggesties gedaan ter verbetering.

Die techniek wordt nu in een aantal gevallen ook toegepast in de lerarenopleiding (in samenwerking met prof. Spoelders).

Tijdens de voorbije maanden werd een eerste fase afgerond waarbij een werkgroep leraren en vorsers heel wat lesmateriaal en know how voor lesstrategieën verzameld hebben. Tijdens de conferentie werd een deel daarvan gepresenteerd (geconcentreerd op drie klassieke werken: *Don Quichote* van Cervantes, *Gulliver's travels* van Swift, *Robinson Crusoe* van Defoe).

### Robinson Crusoe als voorbeeld van een klassieker

Ter illustratie van het denkkader werd specifiek op de Robinson ingegaan.

Dat verhaal is niet alleen voor vele lezers één van de eerste verhalen die ze leren kennen hebben, maar staat ook aan het begin van de romantraditie. Tot vandaag werd de roman als kinder- of jeugdboek gelezen, speelden een aantal thema's ook een belangrijke rol in de jeugdliteratuur.

De invloed van de Robinson is onmetelijk groot: in stripverhalen, films (rechtsreeks verfilming of allerhande knipogen naar het thema), zowel in populaire als elitaire cultuur. Het verhaal is tijdens de voorbije twee eeuwen zo vaak geciteerd door uiteenlopende denkers: Marx (in *Das Kapital*), Rousseau (in *Emile*), Lévy Strauss (in *Het trieste der tropen*), door feministen, ecologen enz.

De *Robinson* is een voorbeeld van een klassiek verhaal dat iedereen zou moeten leren kennen in het onderwijs.

### Benadering van de leerling

De meeste leerlingen zijn min of meer op de hoogte van het verhaal en in de lessen van het project proberen leraren te reconstrueren wat ze ervan weten, en vooral ook hoe ze het leren kennen hebben (wij verzamelen de vele bewerkingen). In die lessen wordt dan ook ingegaan op de thema's die dit verhaal zo boeiend maken voor moderne lezers (het avontuurlijke, de

eenzaamheid, de verhouding met de natuur, de verhouding tussen blank en zwart enz).

In de hogere jaren worden leerlingen geconfronteerd met fragment(en) uit het origineel, met achtergrondinformatie over de schrijver Defoe en over de tijd waarin het boek geschreven werd.

De vertaler Buddingh schreef over die hernieuwde confrontatie: "Herlezen is voor mij daarom voor het eerst lezen van deze tekst (in vertaling van Cees Buddingh, 1956)."

### Literaire doorwerking

Ook de literaire doorwerking wordt grondig geïllustreerd.

Wij concentreren ons voorlopig op drie 'herschrijvingen' van het origineel: *Vendredi ou les Limbes du Pacifique* van Michel Tournier, *Foe* van Coetzee en *Robinson* van Doeschka Meijsing die hun versie van de Robinson schreven (zo schreef Tournier zelf zijn eigen bewerking voor de jeugd).

In dit verband merkte Tournier op: "Mythes moeten steeds weer vernieuwd en bewerkt worden. Een dode mythe is een allegorie. De functie van een schrijver is te voorkomen dat mythes allegorieën worden."

Tournier schreef ook: "Er zitten twee thema's in het boek: *de eenzaamheid* en *de dialoog met Vrijdag, de man uit de Derde Wereld*. Twee belangrijke thema's want het soort maatschappijen waarin wij leven brengt grote eenzaamheid teweeg, en één van de grote westerse problemen is de dialoog met de Derde Wereld."

Dat laatste is inderdaad één van de mogelijke thema's die behandeld kunnen worden tijdens de lessen.

Zo begint het project met een presentatie van een klassiek werk als illustratie van het Europese culturele erfgoed, het eindigt echter met een doorprikken van die klassieken en het bekijken van de achterkant van het gelijk van die superieure Europese cultuur.

Via de herschrijvingen van die diverse bewerkingen van o.a. Coetzee's verhalen komt ook het postmodernisme aan bod, waarin precies met dergelijke klassieke verhalen een spel gespeeld wordt.

### Hoe nu verder

Opvallend aan de materiaalverzameling is het feit dat de vele fragmenten naar elkaar verwijzen, dat het om meer dan 'teksten' gaat en ook de beeldcultuur opgenomen werd.

Dat impliceert dat er nu gedacht wordt aan een volgend initiatief: hoe kunnen we dit materiaal toegankelijk maken, en aantrekkelijk presenteren?

De onderzoeksgroep heeft een samenwerking met Apple aangegaan om een model te ontwerpen waarbij nagegaan wordt hoe moderne technologie hier kan geïntroduceerd worden (via Hypercard, en het begrip 'hypertext').